

4. detsembril 1998 toimus Eesti Kunstiakadeemias seminar "Koht ja paik", mille initsiaatoriks oli Eesti Teadusfondi toetusel tegutsev rakendusesteetika ja kunstisemiootika töörühm "Keel ja meel". Põhiosas ongi siia kogumikku koondatud sellel seminaril peetud ettekanded. Neile on lisatud mõned hilisemad sama teemat jätkavad artiklid: Arnold Berleanti aastapäevad hiljem Kunstiakadeemias peetud ettekanne "The Wilderness City: An Essay on Metaphorical Experience", Kaia Lehari "The Metaphorical Townscape", Vappu Vabari "Hoia oma südant".

Seminari "Koht ja paik" eesmärgiks oli vaadelda inimese ja keskkonna suhteid tähistuspraktikast lähtudes: kuidas inimene piiritleb ja märgistab ümbritsevat, ning keele rolli selles protsessis. Subjekti suhe ümbritseva keskkonnaga ning selle vahendatuse või vahetuse küsimus on mõistagi üks filosoofia ajaloo sõlmpunkte. Keskkonna pidevus vajab mingeid pidepunkte, millele toetuda, diskreetne on paremini tajutav kui kontiinum. Just inimkeskse vaatepunkti kehtestamisel võibki nendeks pidepunktideks pidada mõisteid 'koht' ja 'paik'. Kuid kas on tegemist kindlate, materialiseerunud vahendajatega või abstraktsete mõistete-ga, kas 'koht' ja 'paik' on võrreldavad *topos*'ega, kas nendest arusaamine erinevates valdkondades – kunstis, kirjanduses ja keeleteaduses – omab mingeid ühisjooni või kokkupuutepindu? Nii võiks sõnastada peamisi küsimusi, millest seminari korraldamise idee välja kasvas. Sellest nähtub, et teema püstitus on algusest peale olnud interdistsiplinaarne. Üheks erinevaid valdkondi ühendavaks märksõnaks võiks olla keskkonnaesteetika – loomult samuti interdistsiplinaarne ja alles kujunemisjärgus olev teadusharu.

Keskkonnaesteetikas on käibel mitmeid meetodeid, juhtivaiks on kujunenud analüütiline ja fenomenoloogiline. Analüütilisele lähenemisele on iseloomulik keskendumine objektile, keskseks on siin ruum iseeneses, abstraktne ja matemaatiliselt määratletud. Loodust käsitletakse objektiivse reaalsusena väljaspool inimest. Maastik on inimese ees ühest punktist avanev vaade või panoraam,

nähtav sektor loodusest. Keskkonnaks on objektidega kujundatud ning subjektile vastanduv füüsiline ja väline reaalsus. Seega on aluseks kultuuri ja looduse, inimese ja keskkonna dihhotoomia.

Fenomenoloogilisel lähenemisel on rõhk asetatud objekti ja subjekti suhtele. Ruumi käsitletakse kunstliku abstraktsioonina, põhimõisteks on koht – reaalne, kogatud ja tähenduslik. Tähendus sünnib meelte, mälu, kujutluse ja mõtte koosmõjus. Loodus on inimese "lihane ema", seega on oluline inimese kuuluvus loodusesse, kultuuri ja natuuri ühiselu. Maastik ja keskkond on sageli käibel sünonüümidenä, neid ei mõisteta mitte inimesele vastanduvana, vaid inimest sisaldavana, teda läbivana ja hõlmavana. Inimene loob keskkonna nagu keskkond inimesegi.

Seminaril esitati ettekandeid nii inglise kui eesti keeles ja sellest tuleneb ka kogmiku kakskeelne ülesehitus. Inglisekeelsed ettekanded on jäetud tõlkimata, eestikeelsed on avaldatud ka inglise keeles.

Kogumiku koostajad tänavad kannatlikke autoreid ja kõiki teisi, kelle lahke abita see raamat vaevalt ilmavalgust oleks näinud. Eriti tahaksime tänada Vappu Vabari, Marika Liivamäge, Eric Dickensit, Linda Uustalu ja Piret Viirest.

Koostajad